

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2018. július 25.*

„Előzetes döntéshozatal – Környezet – 92/43/EK irányelv – A természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelme – A 6. cikk (3) és (4) bekezdése – Valamely terv vagy projekt védett természeti területre gyakorolt hatásainak vizsgálata – A természeti terület kezeléséhez közvetlenül nem kapcsolódó, illetve nem nélkülözhetetlen terv vagy projekt – Szélerőműpark-projekt – 2009/149/EK irányelv – A vadon élő madarak védelme – 4. cikk – Különleges védelmi terület (KVT) – I. melléklet – Kékes rétihéja (*Circus cyaneus*) – Megfelelő élőhely, amely idővel ingadozik – A szükséges földterületek nagyságának átmeneti vagy végleges csökkenése – A projekt részét képező, annak biztosítását szolgáló intézkedések, hogy a projekt időtartama alatt az adott faj számára a természetes élőhely biztosítására ténylegesen alkalmas terület ne csökkenjen, sőt akár növekedjen is”

A C-164/17. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Supreme Court (legfelsőbb bíróság, Írország) a Bírósághoz 2017. április 3-án érkezett, 2017. március 20-i határozatával terjesztett elő az

Edel Grace,

Peter Sweetman

és

az **An Bord Pleanála**

között,

az **ESB Wind Developments Ltd,**

a **Coillte,**

The Department of Arts Heritage and the Gaeltacht

részvételével folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: M. Ilešič tanácselnök, A. Rosas, C. Toader (előadó), A. Prechal és E. Jarašiūnas bírák,

főtanácsnok: E. Tanchev,

hivatalvezető: R. Schiano tanácsos,

* Az eljárás nyelve: angol.

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2018. február 1-jei tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- E. Grace és P. Sweetman képviselőiben O. Collins barrister és J. Devlin SC, O. Clarke és A. O’Connell solicitors megbízásából,
- az An Bord Pleanála képviselőiben F. Valentine barrister és N. Butler SC, A. Doyle és B. Slattery solicitors megbízásából,
- az ESB Wind Developments Ltd és a Coillte képviselőiben R. Mulcahy, D. McDonald SC és A. Carroll BL, D. Spence solicitor megbízásából,
- a holland kormány képviselőiben M. Bulterman és C. S. Schillemans, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőiben E. Manhaeve és C. Hermes, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2018. április 19-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv (HL 1992. L 206., 7. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 102. o.; a továbbiakban: élőhelyvédelmi irányelv) 6. cikke (3) és (4) bekezdésének az értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az Edel Grace és Peter Sweetman, valamint az An Bord Pleanála (nemzeti tervezési fellebbviteli tanács, Írország, a továbbiakban: An Bord) között folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő, amelynek tárgya az ez utóbbinak az ESB Wind Developments Ltd és a Coillte részére olyan különleges védelmi területen működő szélerőműpark-projekt engedélyezésére vonatkozó határozata, amelyet azért minősítettek ilyen területté, mert egy védett faj számára természetes élőhelyet biztosít.

Jogi háttér

Az uniós jog

A madárvédelmi irányelv

- 3 A vadon élő madarak védelméről szóló, 2009. november 30-i 2009/147/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2010. L 20., 7. o., a továbbiakban: madárvédelmi irányelv) az 1. cikkének (1) bekezdése értelmében a tagállamoknak az EUM-Szerződés hatálya alá tartozó európai területén belül természetesen előforduló összes vadon élő madárfaj védelmére vonatkozik. Célja e fajok védelme, kezelése és ellenőrzése, továbbá szabályokat állapít meg hasznosításukkal kapcsolatban.
- 4 Ezen irányelv 4. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az I. mellékletben említett fajok fennmaradásának és szaporodásának biztosítása érdekében elterjedési területükön az élőhelyüket érintő különleges védelmi intézkedésekre van szükség.

Ebben az összefüggésben figyelembe kell venni:

- a) a kipusztulással fenyegetett fajokat;
- b) az élőhelyük meghatározott változásaira érzékeny fajokat;
- c) a kis állományuk vagy korlátozott helyi elterjedésük miatt ritkának minősített fajokat;
- d) az élőhelyük egyedi jellege miatt különleges figyelmet érdemlő egyéb fajokat.

Az állományszintek változásának irányát és ingadozásait az értékelések háttér-információjaként figyelembe kell venni.

A tagállamok a mennyiségük és méretük szerint legalkalmasabb területeket e fajok védelme érdekében különleges védelmi területté minősítik, figyelembe véve a fajok védelmi szükségleteit azokon a földrajzilag meghatározott tengeri és szárazföldi területeken, ahol ezt az irányelvet alkalmazni kell.

[...]

(4) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott védett területek vonatkozásában a tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket az élőhelyek szennyezésének vagy elpusztításának, illetve a madarak bármiféle zavarásának elkerülése érdekében, amennyiben azok jelentősek e cikk céljai szempontjából. A tagállamok e védett területeken kívül is törekednek az élőhelyek szennyezésének vagy elpusztításának elkerülésére.”

- 5 Az említett irányelv I. mellékletében említett fajok között szerepel a kékes rétihéja (*Circus cyaneus*).

Az élőhelyvédelmi irányelv

- 6 Az élőhelyvédelmi irányelv (10) preambulumbekkezdése értelmében:

„mivel alaposan meg kell vizsgálni minden olyan tervet vagy programot, amelynek jelentős hatása lehet a már kijelölt, illetve a jövőben kijelölendő területek védelmének célkitűzéseire”.

- 7 Ezen irányelv 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az irányelv célja, hogy a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelmével hozzájáruljon a biológiai sokféleség biztosításához a[z EUM-]Szerződésben érintett tagállamok európai területén belül [helyesen: a tagállamoknak az [EUMSZ] hatálya alá tartozó európai területén belül].

(2) Az irányelvnek megfelelően hozott intézkedések célja a közösségi érdekelttségű [helyesen: jelentőségű] természetes élőhelyek, valamint vadon élő állat- és növényfajok kedvező védettségi helyzetének [helyesen: állapotának] fenntartása, illetve helyreállítása.

(3) Az irányelvnek megfelelően hozott intézkedések figyelembe veszik a gazdasági, társadalmi és kulturális igényeket, valamint a regionális és a helyi sajátosságokat is.”

- 8 Az említett irányelv 6. cikke az alábbiakat mondja ki:

„(1) A tagállamok megállapítják a különleges természetvédelmi [helyesen: természetmegőrzési] területek védelméhez szükséges intézkedéseket, megfelelő esetben beleértve a kifejezetten az egyes természeti területekre kiadott vagy más fejlesztési tervek részét képező intézkedési terveket, továbbá

olyan törvényi [helyesen: jogszabályi], közigazgatási vagy szerződéses aktusokat [helyesen: intézkedéseket] is, amelyek az adott természeti területen megtalálható, az I. mellékletben szereplő természetes élőhelytípusok, illetve a II. mellékletben szereplő fajok ökológiai szükségleteinek megfelelnek.

(2) A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket a különleges természetvédelmi területeken található olyan természetes élőhelytípusok és olyan fajok élőhelyei károsodásának és megzavarásának megakadályozására, amelyek céljára az egyes területeket kijelölték, amennyiben a zavarás mértéke ezen irányelv céljaira tekintettel jelentős hatással lehet [helyesen: A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy megakadályozzák a különleges természetmegőrzési területeken található fajok természetes élőhelytípusainak és élőhelyeinek károsodását, valamint azon fajok zavarását, amelyek számára e területeket kijelölték, amennyiben a zavaró tényezők jelentős kihatással lehetnek az irányelv céljaira].

(3) Figyelembe véve az adott természeti terület védelmével [helyesen: megőrzésével] kapcsolatos célkitűzéseket, megfelelő vizsgálatot kell folytatni minden olyan terv vagy program hatásait illetően, amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, de akár önmagában, akár pedig más terv vagy program részeként valószínűleg jelentős hatással lesz arra. A természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának eredményét figyelembe véve, továbbá a (4) bekezdés rendelkezéseinek értelmében [helyesen: rendelkezéseire is figyelemmel] az illetékes nemzeti hatóságok csak azután hagyják jóvá az érintett tervet vagy programot, ha megbizonyosodtak arról, hogy az nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét, és miután – adott esetben – kikérték a lakosság véleményét is.

(4) Amennyiben a természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának kedvezőtlen eredménye ellenére valamely elsődlegesen fontos, társadalmi vagy gazdasági jellegű közösségi érdekre figyelemmel [helyesen: valamely nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okra figyelemmel, ideértve a társadalmi vagy gazdasági jellegű okokat is] – alternatív megoldás hiányában – mégis végre kell hajtani egy tervet vagy programot, a tagállam minden szükséges kiegyenlítő intézkedést megtesz a Natura 2000 általános egységességének megóvása érdekében. A tagállam az elfogadott kiegyenlítő intézkedésekről értesíti a Bizottságot.

Amennyiben az érintett természeti terület elsődleges fontosságú természetes élőhelytípust foglal magában, és/vagy veszélyeztetett faj élőhelyeül szolgál, kizárólag az emberi egészséggel, a közbiztonsággal vagy a környezet szempontjából elsődlegesen fontos előnyökkel kapcsolatos, továbbá – a Bizottság véleménye szerint [helyesen: a Bizottság véleményét követően] – a közérdek kényszerítő indokain alapuló szempontokat lehet érvényesíteni [helyesen: nyomós közérdeken alapuló egyéb kényszerítő okokra lehet hivatkozni].”

- 9 Az élőhelyvédelmi irányelv 7. cikke értelmében az ezen irányelv 6. cikkének (2)–(4) bekezdéséből eredő kötelezettségek vonatkoznak a madárvédelmi irányelv értelmében vett különleges védelmi területekre (a továbbiakban: KVT).

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

- 10 Az alapeljárás egy olyan szélerőműpark-projektre vonatkozik, amelyet egy állami erdészeti társaság, a Coillte és az ESB Wind Developments közösen kívánnak fejleszteni és üzemeltetni, és amely a Slieve Felim úttól a Silvermines hegyekig (a Limerick, illetve a Tipperary megyékben, Írország) terjedő KVT-n található (a továbbiakban: szóban forgó projekt).
- 11 E területet a madárvédelmi irányelv 4. cikke (1) bekezdésének negyedik albekezdése értelmében vett KVT-vé minősítették, mivel az ezen irányelv I. mellékletében felsorolt madárfaj, vagyis a kékes rétihéja számára természetes élőhelyet biztosít. A 20 935 hektáron elterülő említett terület többek között be

nem ültetett takarólápos és fenyérrel borított, valamint 12 078 hektárnyi erdősített területet foglal magában. Jellemzőiből adódóan ez az egész terület potenciálisan alkalmas arra, hogy e faj számára élőhelyet biztosítson.

- 12 A kérdést előterjesztő bíróság szerint a szóban forgó projekt elsősorban első és második vágásfordulójú tűlevelű facsoportokkal, valamint be nem ültetett takaróláppal és fenyérrel borított 832 hektárnyi KVT-t kíván igénybe venni. A tizenhat szélerőmű, valamint az azokhoz kapcsolódó építmények felállításához minden egyes helyszínen fakitermelést kell végezni. A becslések szerint a fakitermelés 41,7 hektárnyi területet érint. A projekt 9 hektár élőhely tartós pusztulásához vezet, amely azon területeknek felel meg, amelyeken az építményeket kívánják felállítani, valamint az ideiglenes ülepítő medencék kialakításához felhasznált 1,7 hektár nagyságú élőhely átmeneti pusztulását eredményezi. Egyébként feltételezve, hogy e madarak – amikor táplálékot keresnek - 250 méternél jobban nem közelítik meg a szélerőművet, az említett bíróság megállapítja, hogy ennél fogva a táplálékszerző terület teljes eltűnése eléri a 162,7 hektárt.
- 13 A szóban forgó projekthez egy, az élőhelyre és a fajokra vonatkozó intézkedési terv (a továbbiakban: intézkedési terv) tartozik. E terv, amelyet öt év alatt kell végrehajtani, a szélerőműpark által a kékes rétihéja táplálékszerző területére gyakorolt potenciális hatások kezelésére szolgáló intézkedéseket tartalmaz. Az intézkedési terv alapján először a jelenleg beültetett három területen – amely összesen 41,2 hektár területnek felel meg, amelyből 14,2 hektár egy szélerőmű 250 méteres körzetén belül található – helyreállítanák a takarólápot. Másodszor a szóban forgó projekt fejlesztési szakaszában az említett terv 137,3 hektárnyi második vágásforgójú erdőt „óvatos” gazdálkodás alá kívánja vonni, amely a jelenlegi, záródott állományú erdő kivágását és újraterelítését irányozza elő annak biztosítása céljából, hogy 137,3 hektár örökösen alacsony záródású erdőállomány jöjjön létre a kékes rétihéja számára megfelelő táplálékszerző terület és két alacsony záródású lúp közötti ökofolyosó biztosítása érdekében. Ezt az erdőkivágást az építkezést egy évvel megelőzően fogják elkezdni, meghatározott ütemezés szerint. Harmadszor, az építési munkák jellemzően a kékes rétihéja fő költési időszakán kívüli időpontokra esnének.
- 14 2014. július 22-i határozatával az An Bord úgy döntött, hogy engedélyezi a szóban forgó projektet arra hivatkozva, hogy az nem érinti hátrányosan a KVT épségét.
- 15 E. Grace és P. Sweetman keresetet indítottak a High Court (felsőbb bíróság, Írország) előtt, amelyben az An Bord határozatát vitatták. 2015. október 1-jei és december 4-i határozatával ez a bíróság elutasította a keresetüket és helybenhagyta az An Bord határozatát.
- 16 A 2016. február 16-i határozattal E. Grace-nek és P. Sweetmannek engedélyezték, hogy fellebbezést nyújtsanak be e határozattal szemben a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Supreme Courtoz (legfelsőbb bíróság, Írország). 2017. február 24-i ítéletével e bíróság a fellebbezés három jogalapja közül kettőt illetően jogerősen határozott. Az említett fellebbezés végső kimenetele azonban az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) és (4) bekezdésének értelmezésétől függ.
- 17 E. Grace és P. Sweetman szerint az An Bordnak figyelembe kellett volna vennie, hogy a szóban forgó projekt és az ahhoz tartozó intézkedési terv kiegyenlítő intézkedéseket tartalmaz, és így a vizsgálatot az említett irányelv 6. cikkének (4) bekezdésében előírt szempontok figyelembevételével kellett volna elvégezni.
- 18 Az An Bord és az alapügy beavatkozó felei azt állítják, hogy annak vizsgálata céljából, hogy a projekt az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése értelmében hátrányosan befolyásolhatja-e a KVT épségét, figyelembe kell venni, hogy a terület erdősített övezetének egyetlen része sem marad tartósan élőhelynek alkalmas állapotban.

- 19 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy a kékes rétihéja elsősorban nyílt vidéki területen élő madár, amelynek táplálkozásához nagy kiterjedésű alkalmas területekre van szüksége. A fészkelés azonban kevésbé függ ilyen tényezőtől, mivel az korlátozottabb földrajzi területen és különböző típusú élőhelyeken is megvalósulhat. Egyébként a védett faj populációjának csökkenése inkább a táplálékszerző terület esetleges károsodásának és nem pedig a fészkelés esetleges károsodásának az eredménye. E bíróság úgy véli, hogy bár általánosan elfogadott, hogy a be nem ültetett lúp és a fenyér a kékes rétihéja elsődleges élőhelyének minősül, megfigyelték, hogy az erdőgazdálkodás elterjedésével a lápon elhelyezkedő fiatal túlevelű facsoportok a kékes rétihéja számára táplálékszerzési lehetőséget nyújtanak. E megfontolásokból azonban az következik, hogy a nem gyérített vagy ki nem termelt, hanem az egyszerűen kifejlődni hagyott, záródott állományt eredményező erdő nem alkalmas megfelelő táplálékszerzési területnek.
- 20 A Bíróság elé terjesztett iratokból kitűnik, hogy az erdőgazdálkodás átlagos ciklusa 40 év, amely két vágásfordulót foglal magában. A terület azon részein, amelyeken a facsoportok az első szakasz végéig kifejlődtek és ennél fogva záródott állományt képeznek, tarvágás hajtható végre. Ezt az újratelepítési szakasz követi, amely a terület azon részét hozza létre újból, amelynek az állománya alacsony záródású, és amely elősegíti a kékes rétihéja táplálkozását. Ebből az következik, hogy a KVT-n belül e fajnak a táplálékszerző területe folyamatosan változik, és az erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó e szakaszoktól függ. Következésképpen az erdőültetvénnel való aktív gazdálkodás sikertelensége önmagában a kékes rétihéja táplálékszerző területének eltűnéséhez vezet, a terület azon részeinek fokozatos eltűnése miatt, amelyeken alacsony záródású állomány található. A rendelkezésre álló tanulmányok alapján a védett faj populációja ugyanis attól függően növekszik vagy csökken, hogy rendelkezésre állnak-e alacsony záródású erdőállományok. A jelen esetben az alacsony záródású erdőállomány nagysága a 2014 és 2018 közötti összes erdősitett fölterület 14%-áról 2024 és 2028 között fokozatosan 8%-ra fog csökkenni.
- 21 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az ő feladata annak megállapítása, hogy az An Bord tévesen tekintette-e úgy, hogy a szóban forgó projekt és az intézkedési terv kárenyhítő intézkedéseket foglal magában, amelyek az An Bordot feljogosították vizsgálatának kizárólag az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése alapján történő elvégzésére.
- 22 E tekintetben e bíróság azt kívánja megtudni, hogy ezt a rendelkezést úgy kell-e értelmezni, hogy a szóban forgó projekthez tartozó intézkedési terv keretében javasolt azon intézkedések, amelyek annak biztosítására szolgálnak, hogy az alkalmas élőhelyet biztosító terület összességében ne csökkenjen, sőt akár még növekedjen is, a jelen esetben kárenyhítő intézkedéseknek minősíthetőek vagy azokat az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (4) bekezdésének értelmében vett kiegyenlítő intézkedéseknek kell tekinteni.
- 23 A fenti megfontolásokra tekintettel a Supreme Court (legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Ha

- a) egy védett természeti terület alapvető célja, hogy meghatározott faj számára élőhelyet biztosítson,
- b) az adott faj számára kedvező élőhely jellegénél fogva a természeti terület kedvező része az idő során szükségszerűen megváltozik, és
- c) valamely javasolt fejlesztés részeként a természeti terület egészére vonatkozó (a magával a fejlesztéssel közvetlenül nem érintett területrészek kezelésével kapcsolatos változásokat magában foglaló) olyan intézkedési tervet kell készíteni, amelynek célja bármely adott időpontban annak biztosítása, hogy a fent említett élőhelynek alkalmas természeti terület nagysága ne csökkenjen, és akár még növekedjen is; azonban

d) a fejlesztési projekt időtartama alatt a természeti terület egy része elveszti a megfelelő élőhely biztosítására való képességét,

helyesen tekinthetők-e kárenyhítő intézkedéseknek a c) pontban leírt intézkedések?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 24 Mindenekelőtt pontosítani kell, hogy bár a kérdést előterjesztő bíróság által megfogalmazott kérdés nem tartalmaz semmilyen, az uniós jog rendelkezéseire történő hivatkozást, az említett kérdés – amelyet az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő pontosításokkal összhangban kell értelmezni – az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) és (4) bekezdésének az értelmezésére vonatkozik.
- 25 Továbbá a feltett kérdés szövegét illetően hozzá kell tenni, hogy ezen irányelv 6. cikke nem tartalmaz semmilyen, a „kárenyhítő intézkedés” bármilyen fogalmára történő hivatkozást (2016. július 21-i Orleans és társai ítélet, C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 57. pont; 2018. április 12-i People Over Wind és Sweetman ítélet, C-323/17, EU:C:2018:244, 25. pont).
- 26 E tekintetben, a Bíróság már megállapította, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkében előírt védelmi intézkedések hatékony érvényesülése annak megakadályozását célozza, hogy az illetékes nemzeti hatóság a valójában kiegyenlítő intézkedéseket képező, ún. „kárenyhítő” intézkedések révén megkerülje az e cikkben megállapított különös eljárásokat azáltal, hogy az említett cikk (3) bekezdése alapján olyan projekteket engedélyez, amelyek hátrányosan befolyásolják az érintett természeti terület épségét (2016. július 21-i Orleans és társai ítélet, C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 58. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 27 Végül a KVT-vé minősített területek esetében az élőhelyvédelmi irányelv 7. cikke értelmében az ezen irányelv 6. cikkének (3) bekezdéséből eredő kötelezettségek lépnek a madárvédelmi irányelv 4. cikke (4) bekezdésének első mondatából eredő kötelezettségek helyébe, az ez utóbbi irányelv szerinti besorolás időpontjától, amennyiben ez utóbbi időpont későbbi, mint az élőhelyvédelmi irányelv alkalmazási időpontja (2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 109. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 28 Ebből következően úgy kell értelmezni, hogy kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy ha egy projektet a fajok védelme és megőrzése érdekében kijelölt olyan természeti területen kívánnak megvalósítani, amelynek valamely védett faj szükségleteinek kielégítésére alkalmas területe az idő során ingadozik, és egy ilyen projekt azzal a hatással jár, hogy e természeti terület bizonyos részei átmenetileg vagy véglegesen már nem lesznek alkalmasak arra, hogy a szóban forgó faj számára megfelelő élőhelyet biztosítsanak, az a körülmény, hogy e projekt olyan intézkedéseket foglal magában, amelyek – az említett projekt megfelelő hatásvizsgálatának lefolytatása után és az említett projekt időtartama alatt – annak biztosítására szolgálnak, hogy az említett természeti területnek a megfelelő élőhely biztosítására ténylegesen alkalmas része ne csökkenjen, sőt akár még növekedjen is, figyelembe vehető az e cikk (3) bekezdése alapján lefolytatandó és az arról való megbizonyosodásra irányuló vizsgálat során, hogy a szóban forgó projekt nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét, vagy egy ilyen körülmény adott esetben ugyanezen cikk (4) bekezdésének hatálya alá tartozik.
- 29 Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke a tagállamokkal szemben egy sor egyedi kötelezettséget és eljárást állapít meg azzal a céllal, hogy – amint az ezen irányelv 2. cikkének (2) bekezdéséből kitűnik – biztosítsa az uniós jelentőségű természetes élőhelyek, valamint vadon élő állat- és növényfajok kedvező védettségi állapotának fenntartását, illetve adott esetben annak helyreállítását ugyanezen irányelv általánosabb céljának megvalósítása érdekében, amely az annak értelmében védett természeti területek

tekintetében magas szintű környezetvédelem biztosítása (lásd ebben az értelemben: 2018. november 8-i Lesoochranárske zoskupenie VLK ítélet, C-243/17, EU:C:2016:255, 43. pont, 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 106. pont).

- 30 E tekintetben az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének rendelkezései ezen irányelv megőrzési célkitűzéseire tekintettel összefüggő egységnek minősülnek. Ugyanis e cikk (2) és (3) bekezdése a természetes élőhelyeknek és a fajok élőhelyeinek azonos védelmi szintjét írja elő, míg az említett cikk (4) bekezdése csupán az említett (3) bekezdés második mondatától való eltérést engedő rendelkezésnek tekintendő (2018. április 12-i People Over Wind és Sweetman ítélet, C-323/17, EU:C:2018:244, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 31 Az élőhelyvédelmi irányelv tizedik preambulumbekzdése szerint alaposan meg kell vizsgálni minden olyan tervet vagy projektet, amelynek jelentős hatása lehet a már kijelölt, illetve a jövőben kijelölendő területek védelmének célkitűzéseire. Ezen preambulumbekzdés kifejtését az irányelv 6. cikkének (3) bekezdése tartalmazza, amely kimondja különösen azt, hogy a természeti területre gyakorolt hatásokra vonatkozó előzetes vizsgálat hiányában nem engedélyezhető olyan terv vagy projekt, amely jelentős hatással lehet e természeti területre (2018. április 12-i People Over Wind és Sweetman ítélet, C-323/17, EU:C:2018:244, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 32 Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése két szakaszt jelöl meg. Az e rendelkezés első mondatában említett első szakasz valamely terv vagy projekt valamely védett területre kifejtett hatásaira vonatkozó megfelelő vizsgálat lefolytatásának kötelezettségét írja elő a tagállamok számára, amennyiben e terv vagy projekt valószínűleg jelentős hatással lesz e területre. Az ugyanezen rendelkezés második mondatában szereplő, az említett megfelelő vizsgálatot követő második szakasz egy ilyen terv vagy projekt engedélyezését attól teszi függővé, hogy az nem befolyásolja hátrányosan az érintett természeti terület épségét, ezen irányelv 6. cikke (4) bekezdésének rendelkezéseit figyelembe véve (2018. április 12-i People Over Wind és Sweetman ítélet, C-323/17, EU:C:2018:244, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 33 Az előterjesztett kérdést a fenti megfontolások fényében kell megválaszolni.
- 34 Először emlékeztetni kell arra, hogy az, hogy valamely terv vagy projekt az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének második mondata értelmében valamely természeti terület épségét nem befolyásolja hátrányosan, azt feltételezi, hogy a kedvező védettségi állapot fennmarad, ami azt jelenti, hogy a természeti területnek megmaradnak az olyan természetes élőhelytípus jelenlétéhez kötődő alapvető tulajdonságai, amelynek a megőrzéséhez fűződő cél indokolta e természeti terület közösségi jelentőségű területként való kijelölését ezen irányelv értelmében (lásd ebben az értelemben: 2016. július 21-i Orleans és társai ítélet, C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 116. pont).
- 35 A madárvédelmi irányelv 4. cikke (1) bekezdésének megfelelően valamely területnek valamely faj megőrzése érdekében történő KVT-ként való kijelölése e terület élőhelynek minősülését jelentő tulajdonságoknak a tartós fenntartását jelenti, amelynek az említett terület KVT-ként való kijelölését indokoló célja a szóban forgó faj fennmaradása és szaporodása.
- 36 Az alapeljárásban nem vitatott – amint arra a kérdést előterjesztő bíróság rámutat, és ahogyan a főtanácsnok az indítványának a 13. és 74. pontjában is megjegyezte –, hogy a KVT megőrzésének célja a kékes rétihéja számára kedvező védettségi állapot fenntartása vagy helyreállítása. Pontosabban a KVT e cél elérését úgy teszi lehetővé, hogy a védett faj számára táplálékszerző területet magában foglaló élőhelyet biztosít.

- 37 Másodsor, a szóban forgó projekt KVT-t érintő hatásait illetően a kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza, hogy az intézkedési terv olyan garanciák létrehozására irányul, amelyek a kékes rétihéja táplálékszerző területét illetően bármely időpontban biztosítják, hogy a terület nagysága ne csökkenjen, sőt akár növekedjen is, miközben a szóban forgó projekt fejlesztési ideje alatt e terület egy része elveszti a megfelelő élőhely biztosítására való képességét.
- 38 Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése olyan vizsgálati eljárást ír elő, amelynek célja, hogy előzetes ellenőrzési mechanizmus segítségével biztosítsa, hogy valamely tervet vagy projektet – amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen az érintett terület kezeléséhez, de arra jelentős hatással lehet – csak akkor lehessen engedélyezni, amennyiben nem befolyásolja hátrányosan annak épségét (lásd ebben az értelemben: 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 108. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 39 Az e rendelkezés alapján végzett vizsgálat nem lehet hiányos, továbbá annak olyan teljes, pontos és végleges megállapításokat és következtetéseket kell tartalmaznia, amelyek minden észszerű tudományos kételyt eloszlatnak az érintett védett területen tervezett munkálatok hatásait illetően (lásd ebben az értelemben: 2018. április 12-i People Over Wind és Sweetman ítélet, C-323/17, EU:C:2018:244, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 40 Az a körülmény, hogy a valamely terv vagy projekt által az érintett területre gyakorolt hatásokra vonatkozó megfelelő vizsgálatot az említett rendelkezés alapján kell elvégezni, azt jelenti, hogy az adott területre vonatkozó legjobb tudományos ismeretekre figyelemmel meg kell határozni a szóban forgó terv vagy projekt minden olyan részletét, amely önmagában, illetve más tervvel vagy projekttel együtt hatással lehet az e területet érintő, megőrzéssel kapcsolatos célkitűzésekre (lásd ebben az értelemben: 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 113. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 41 A projekt kivitelezését engedélyező határozat meghozatalának időpontjában kell, hogy tudományos szempontok alapján ne maradjon semmilyen észszerű kétség a tekintetben, hogy az nem jár az érintett terület épségét veszélyeztető káros hatásokkal (lásd ebben az értelemben: 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország [Białowieża-erdő] ítélet, C-441/17, EU:C:2018:255, 120. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 42 A jelen esetben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy elsősorban a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja a kékes rétihéja számára megfelelő élőhelyet biztosító 9 hektárnyi terület végleges és közvetlen eltűnését. Másodsorban a szélrómú és az építmények felállítása miatt kivágandó erdősített terület 41,7 hektárnyi élőhelyként szolgáló terület eltűnésének felel meg. Harmadsorban a területnek a projekt során el nem érhető része elérheti a 162,7 hektárt. Negyedsorban, azt is figyelembe kell venni, hogy a szóban forgó projekt fejlesztési szakasza során az alacsony záródású erdőállomány területe – amely a védett faj táplálékszerző területének egyik alapvető tulajdonsága – folyamatosan csökken.
- 43 E tekintetben a Bíróság már kimondta, hogy ha a valamely terület kezeléséhez közvetlenül nem kapcsolódó vagy ahhoz nem nélkülözhetetlen terv vagy projekt veszélyezteti az e terület megőrzésével kapcsolatos célkitűzéseket, akkor úgy kell tekinteni, hogy az jelentős hatást gyakorolhat e területre. Ennek kockázatát az ilyen terv vagy projekt által érintett terület egyedi környezeti jellemzőinek és feltételeinek figyelembevételével kell megítélni (lásd ebben az értelemben: 2014. május 15-i Briels és társai ítélet, C-521/12, EU:C:2014:330, 20. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2016. július 21-i Orleans és társai ítélet, C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 45. pont).
- 44 Harmadszor és végül, ami a szóban forgó projekt hatásainak kezelése érdekében az intézkedési terv alapján a projekt részét képező különböző intézkedéseket illeti, azok arra irányulnak, hogy egyfelől a takaróláp, valamint a nedves fenyér területeit 41,2 hektáros területen (amelyből 14,2 hektár egy

szélerőmű 250 méteres körzetén belül található) helyreállítsa, másfelől hogy a projekt időtartama alatt a kékes rétihéja és a területen élő más állatok részére optimális élőhelyet biztosítson különösen azáltal, hogy 137,3 hektárnyi területen kivágják és újraterelik az ott található jelenlegi, záródott állományú erdőt, annak hosszú távú biztosítása céljából, hogy ott alacsony záródású erdőállomány jöjjön létre.

- 45 A kérdést előterjesztő bíróság olyan körülményre hívja fel a figyelmet, amely véleménye szerint döntő tényező lehet a kérdésre adandó válasz során, mivel e tényező különbséget tesz az alapeljárás és a 2014. május 15-i Briels és társai ítélet (C-521/12, EU:C:2014:330), valamint a 2016. július 21-i Orleans és társai ítélet (C-293/15 és C-594/15, EU:C:2016:583) alapjául szolgáló ügyek körülményei között.
- 46 Így a KVT-nek a kékes rétihéja természetes élőhelyének megőrzése érdekében történő kezelése „dinamikusan” történik, abban az értelemben, hogy az ezen élőhelynek megfelelő területek e kezelés függvényében földrajzi szempontból és az idő során változnak.
- 47 E tekintetben, – amint azt a főtanácsnok az indítványának 58. pontjában megjegyezte – az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdéséből, valamint a Bíróság azokra vonatkozó ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy különbséget kell tenni az e cikk (3) bekezdésének hatálya alá tartozó, a projekt részét képező és az ez utóbbi által közvetlenül okozott esetleges káros hatások elkerülésére vagy mérséklésére irányuló, az arról való megbizonyosodást szolgáló védelmi intézkedések, hogy a projekt nem befolyásolja hátrányosan a terület épségét, illetve az e cikk (4) bekezdése értelmében az említett projekt által a védett területre gyakorolt kedvezőtlen hatások ellensúlyozását célzó azon intézkedések között, amelyeket nem lehet figyelembe venni ugyanezen projekt hatásainak vizsgálata keretében (lásd ebben az értelemben: 2014. május 15-i Briels és társai ítélet, C-521/12, EU:C:2014:330, 28. és 29. pont; 2016. július 21-i Orleans és társai ítélet, C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 48. pont; 2017. április 26-i Bizottság kontra Németország ítélet, C-142/16, EU:C:2017:301, 34. és 71. pont).
- 48 A jelen esetben a kérdést előterjesztő bíróság által tett megállapításokból következik, hogy amennyiben a projekt megvalósul, a KVT bizonyos részei már nem biztosíthatnak megfelelő élőhelyet, azonban egy intézkedési terv arra irányul, hogy a KVT megfelelő élőhelyet biztosító része ne csökkenjen, sőt akár növekedjen is.
- 49 E körülmények között – amint azt a főtanácsnok az indítványának 71. és azt követő pontjaiban megjegyezte –, bár az alapeljárásbeli körülmények különböznek a 2014. május 15-i Briels és társai ítélet (C-521/12, EU:C:2014:330), valamint a 2016. július 21-i Orleans és társai ítélet (C-293/15 és C-594/15, EU:C:2016:583) alapjául szolgáló ügyek körülményeitől, azok annyiban hasonlóak, hogy a terv vagy projekt érintett területre gyakorolt hatásainak vizsgálata időpontjában a szélerőműpark e területre gyakorolt hatásainak kezelésére szolgáló jövőbeli előnyökben álló azonos előfeltevéseken alapulnak, miközben az említett előnyök ráadásul nem biztosak. Az ezen ítéletekből eredő tanulságok tehát átültethetők az alapügyben szóban forgókhoz hasonló körülményekre.
- 50 E tekintetben a Bíróság már kimondta, hogy valamely projektben előírt, a projekt kedvezőtlen hatásainak ellensúlyozását célzó intézkedéseket nem lehet figyelembe venni az említett projekt hatásainak az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) bekezdésében előírt vizsgálata keretében (2014. május 15-i Briels és társai ítélet, C-521/12, EU:C:2014:330, 29. pont; 2016. július 21-i Orleans és társai ítélet, C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 48. pont).
- 51 Valamely intézkedés csak abban az esetben vehető figyelembe a megfelelő vizsgálat során, ha kellő bizonyossággal állítható, hogy egy ilyen intézkedés hatékonyan hozzá fog járulni valamely hatás elkerüléséhez annak biztosításával, hogy kizárható mindenfajta észszerű kétség azt illetően, hogy a projekt nem befolyásolja hátrányosan a terület épségét (lásd ebben az értelemben: 2017. április 26-i Bizottság kontra Németország ítélet, C-142/16, EU:C:2017:301, 38. pont).

- 52 Márpedig főszabály szerint a valamely új élőhely – a védett területen található ugyanilyen típusú élőhely területe elvesztésének és minősége csökkenésének ellensúlyozását célzó – jövőbeli kialakításának esetlegesen kedvező hatásait csak nehezen lehet bizonyossággal előre látni vagy ezek csak később láthatóak (lásd ebben az értelemben: 2016. július 21-i Orleans és társai ítélet, C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 52. és 56. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 53 Hangsúlyozni kell, hogy nem az a körülmény eredményez bizonytalanságot, hogy az alapügyben szóban forgó élőhely folyamatosan változik, és hogy e terület „dinamikus” kezelést igényel. Egy ilyen bizonytalanság ezzel szemben az érintett terület – mint élőhely és táplálékszerző terület – épségét és így e terület egyik alapvető tulajdonságát érintő biztos vagy lehetséges hatások meghatározásából, valamint abból ered, hogy a hatásvizsgálat részét képezik az intézkedések elfogadásából származó olyan jövőbeli előnyök, amelyek a vizsgálat e szakaszában még csak esetlegesek, mivel az intézkedéseket még nem teljesen hajtották végre. Következésképpen és azon vizsgálatok figyelembevételével, amelyeket a kérdést előterjesztő bíróságnak kell lefolytatnia, az említett előnyöket nem lehetett kellő bizonyossággal meghatározni abban az időpontban, amikor a hatóságok engedélyezték a szóban forgó projektet.
- 54 A fenti megfontolásokat megerősíti az a körülmény, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése magában foglalja az elővigyázatosság elvét, és hozzájárul ahhoz, hogy hatékonyan elkerülhetők legyenek a kérdéses terv vagy projekt következtében fellépő, a védett területek épségét veszélyeztető káros hatások (lásd ebben az értelemben: 2014. május 15-i Briels és társai ítélet, C-521/12, EU:C:2014:330, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 55 Végül emlékeztetni kell arra, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdése szerint, amennyiben az ezen irányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondata szerint elvégzett vizsgálat kedvezőtlen eredménye ellenére valamely nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indokra figyelemmel – ideértve a társadalmi vagy gazdasági jellegű okokat – mégis végre kell hajtani egy tervet vagy projektet, és alternatív megoldás nem áll rendelkezésre, az érintett tagállam minden szükséges kiegyenlítő intézkedést megtesz „a Natura 2000 általános egységességének” megóvása érdekében.
- 56 Következésképpen, ebben az összefüggésben az illetékes nemzeti hatóságok az említett irányelv 6. cikkének (4) bekezdése alapján akkor adhatják meg az engedélyt, ha az ott megállapított feltételek teljesülnek (2016. július 21-i Orleans és társai ítélet, C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 64. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 57 Ebből következik, hogy a feltett kérdésre azt a választ kell adni, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkét úgy kell értelmezni, hogy ha egy projektet a fajok védelme és megőrzése érdekében kijelölt olyan természeti területen kívánják megvalósítani, amelynek a valamely védett faj szükségleteinek kielégítésére alkalmas területe az idő során ingadozik, és egy ilyen projekt azzal a hatással jár, hogy e természeti terület bizonyos részei átmenetileg vagy véglegesen már nem lesznek alkalmasak arra, hogy a szóban forgó faj számára megfelelő élőhelyet biztosítsanak, az a körülmény, hogy e projekt olyan intézkedéseket foglal magában, amelyek – az említett projekt megfelelő hatásvizsgálatának lefolytatása után és az említett projekt időtartama alatt – annak biztosítására szolgálnak, hogy az említett természeti területnek a megfelelő élőhely biztosítására ténylegesen alkalmas része ne csökkenjen, sőt akár még növekedjen is, nem vehető figyelembe az e cikk (3) bekezdése alapján lefolytatandó és az arról való megbizonyosodásra irányuló vizsgálat során, hogy a szóban forgó projekt nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét, azonban adott esetben ugyanezen cikk (4) bekezdésének hatálya alá tartozik.

A költségekről

- 58 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

A természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv 6. cikkét úgy kell értelmezni, hogy ha egy projektet a fajok védelme és megőrzése érdekében kijelölt olyan természeti területen kívánnak megvalósítani, amelynek valamely védett faj szükségleteinek kielégítésére alkalmas területe az idő során fluktuálódik, és egy ilyen projekt azzal a hatással jár, hogy e természeti terület bizonyos részei átmenetileg vagy véglegesen már nem lesznek alkalmasak arra, hogy a szóban forgó faj számára megfelelő élőhelyet biztosítsanak, az a körülmény, hogy e projekt olyan intézkedéseket foglal magában, amelyek – az említett projekt megfelelő hatásvizsgálatának lefolytatása után és az említett projekt időtartama alatt – annak biztosítására szolgálnak, hogy az említett természeti területnek a megfelelő élőhely biztosítására ténylegesen alkalmas része ne csökkenjen, sőt akár még növekedjen is, nem vehető figyelembe az e cikk (3) bekezdése alapján lefolytatandó és az arról való megbizonyosodásra irányuló vizsgálat során, hogy a szóban forgó projekt nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét, azonban adott esetben ugyanezen cikk (4) bekezdésének hatálya alá tartozik.

Aláírások